

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Матеріали
науково-практичної інтернет-конференції
(23 квітня 2021 року)

ОДЕСА
2021

УДК 343.98:343.95
A43

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

A43 **Актуальні** аспекти криміналістичного та психологічного
забезпечення правоохоронної діяльності, м. Одеса, 23 квітня
2021 р. Одеса: ОДУВС, 2021. 269 с.
УДК 343.98:343.95

© ОДУВС, 2021

*Прудка Л. М.,
доцент кафедри криміналістики та психології ОДУВС,
кандидат психологічних наук*

**ПРОФЕСІЙНА СТІЙКІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ
ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ
МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАТИВНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ**

Професійна діяльність працівників поліції, а саме оперативних підрозділів, може й повинна бути розглянута як діяльність в особливих умовах. Вона супроводжується реальною загрозою для життя та здоров'я, високим рівнем психічної напруги. Безумовно, потрібно враховувати здатність працівника витримувати навантаження і зберігати боєздатність попри негативний вплив зовнішніх та внутрішніх, в тому числі психологічних чинників, що можуть призвести до негативних наслідків та руйнівню впливати на психологічний баланс особистості.

Аналіз сучасних наукових розробок Клименко І. В., Швець Д. В., Шинкаренко І. О. та ін.) дає підстави погодитись з наступною класифікацією системних негативних факторів, що суттєво впливають на ефективну професійну роботу поліцейських і які, безумовно, необхідно враховувати в процесі професійно-психологічної підготовки працівників поліції:

зовнішні чинники:

ситуації протиборства: вміння вести психологічну боротьбу з особами, котрі протидіють попередженню, розкриттю злочинів, протистояти психологічному тиску, маніпулюванню, як з боку законослухняних громадян, так і правопорушників, не піддаватися на провокації тощо [1, с. 227];

конфліктні ситуації в процесі службової діяльності: уміння проаналізувати внутрішні причини конфлікту, розібратися в закономірностях їх виникнення, протікань і способах вирішення конфліктних ситуацій: образа і насилля над особистістю, хуліганство, грабіж, вбивство, протидія представнику влади, вербальна і фізична агресія тощо; вміння володіти собою в психологічних напружених конфліктних, провокуючих ситуаціях [2. с. 17];

інші: негаразди побутового характеру (в т. ч. сімейні), негаразди службового характеру, дефіцит часу.

внутрішні чинники:

фізіологічні – біль, погіршення самопочуття, погіршення витривалості (фізичної, психологічної, фізіологічної), втомленість, напруга (нервова, фізична);

емоційні – ризик, почуття небезпеки, травма, поранення, загибель товариша, участь в насильницьких діях, застосування зброї на поразку, вигляд крові, труп, висока відповідальність;

інформаційні – невизначеність ситуації, недостатня інформація, надлишкова інформація, несподіваність.

Діяльність Національної поліції України висуває високі вимоги як до особистих (психофізіологічних і психологічних) якостей, так і до професійної майстерності працівників поліції, що конче необхідні для успішного виконання поставлених перед ними службових задач. Збільшення напруженості в професійній діяльності, висока «ціна» і відповідальність за прийняті рішення, виконання дій в умовах дефіциту часу – все це постійно посилює вимоги до сучасних оперативних працівників поліції. Приймаючи до уваги вищевказане, проблема формування професійної стійкості, з нашої точки зору,

наразі є актуальною і у зв'язку з нестабільністю і надзвичайністю різних ситуацій, які сприяють до виникнення у працівників оперативних підрозділів поліції стану тривалої психічної напруги що, безумовно, знижує їх боєздатність.

Діяльність курсантів закладів вищої освіти МВС України має внутрішню (психологічну) структуру: цілі, мотиви, засоби, цілеспрямовані дії, кінцевий (очікуваний) результат. До вищеназваної структури слід включити пізнавальні та емоційно-вольові процеси, психічні якості, стан та освіту індивідуума, його особистісні якості. Вона має на різних курсах деякі особливі риси. На першому курсі здійснюється залучення (призвичаєння) до специфіки поліцейської служби, входження у роль курсанта закладу вищої освіти системи МВС, опанування первинних базових знань, навичок та вмінь майбутнього фахівця; другий курс навчання характеризується тим, що труднощі адаптації поборені, йде інтенсивне навчання, курсанти отримують достатньо суттєвий обсяг професійної та загальноосвітньої підготовки, вони включені до всіх форм навчально-виховної роботи; на старших курсах відбувається інтенсивний процес входження до спеціалізації, активне виконання службових задач, стажування в підрозділах Національної поліції України.

З нашої точки зору, формування професійної стійкості повинно здійснюватися комплексно як в системі закладів вищої освіти МВС з урахуванням різновікового цензу і, відповідного курсу навчаємих, про що йшлося вище (підвищенням професійної направленості всіх навчальних дисциплін – загальноосвітніх і спеціальних), так і в системі службової (професійної) підготовки в підрозділах Національної поліції України та відповідній самоосвіті працівників.

З урахуванням всіх вищенаведених обставин, можна дійти до висновку, що професійно-психологічна підготовка майбутніх працівників оперативних підрозділів поліції в закладах вищої освіти системи МВС повинна бути спрямована на формування стійкості до системних негативних чинників, які найбільш частіше виникають в процесі оперативно-службової діяльності.

Задля цілеспрямованого формування відповідної професійної стійкості в навчальному процесі слід використовувати активні, відповідаючі сучасним вимогам, методи навчання: психодіагностику (спостереження, бесіда, тестування); тренінги з розвитку професійної пам'яті, уваги та спостережливості; психофізичні тренінги з подолання перешкод (ускладнення навчальних завдань, смуга

перешкод, лабіринти); ідеомоторне тренування; тренінги з використанням елементів несподіваності, дефіциту часу, шумових та вогневих ефектів (морально-психологічна смуга); тренінги з освоєння ситуацій, пов'язаних з сприйняттям страждань, крові, поранень, травм, трупів; навчання основам аутогенного тренування; тренінги самонавіяння, самопереконавання, настрою; ситуативно-образне психорегулююче тренування (уявне перерахування працівником поліції індивідуально-ціннісних якостей і ситуацій, в яких йому щось удалось). Доцільність практичних занять, тренінгів виправдана існуванням відомої психологічної закономірності: людина, що попадає неодноразово в складні умови і яка з ними впоралася, має більш шансів вийти із честю з чергової екстремальної ситуації, чим той, хто ніколи не попадав в них.

При цьому важливо дотримуватись основних принципів активного навчання, а саме: зміст і методи навчання повинні відповідати рівню підготовленості навчаємих; заздалегідь моделювати навчальний процес і його кінцевий результат; оптимальний вибір видів навчальної діяльності, що найбільш підходить до конкретної теми; проблемне вивчення нового матеріалу; вивчення, аналіз і оцінка помилок, що допускаються в конкретних ситуаціях; поступове зростання складності навчального матеріалу і його постійна новизна; стимулювання колективної пізнавальної діяльності; випереджаюче навчання, постійний контроль ефективності занять при постійному зворотньому контролі якості навчання.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Швець Д. В. Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях / Д. В. Швець // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. С. П. Бочарової (м. Харків, 30 берез. 2017 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. Справ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка Нац. акад. пед. наук України; Консультативна місія Європейського Союзу в Україні. Харків: ХНУВС, 2017., С. 226-229.
2. Шинкаренко І. О. Психологічні рекомендації працівнику Національної поліції під час дій в екстремальних умовах : наук.-метод. рекомендації / І. О. Шинкаренко. Дніпро : ДДУВС, 2020, 56 с.

Кісіль З. Р.

ТРЕНІНГОВИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 137

Кішик Д.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК ОСНОВА КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО..... 141

Колосович О. С.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДЕФОРМАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ..... 145

Матієнко Т. В.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ СУДДІВ НА РІЗНИХ
ЕТАПАХ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ..... 148

Мельниченко М.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ..... 153

Надельнюк З. Р.

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ ПОЛІЦІЇ В
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ПРАВОВИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТИ..... 157

Остропілова Г. С.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДЕФОРМАЦІЇ СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ..... 161

Пасько О. М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ
ГНОСЕОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СЛІДЧОГО ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 165

Прудка Л. М.

ПРОФЕСІЙНА СТІЙКІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ
ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ
МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАТИВНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ..... 168

Прутіян Х. О.

МОТИВИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
СЕРІЙНИМИ ВБИВЦЯМИ..... 172

Ребрик О. О.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ПОСТРАЖДАЛИХ
ВНАСЛІДОК ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ..... 177

Савайда О. І., Надурак В. В.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ БАР'ЄР В
ПІДГОТОВЦІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ..... 181